

4.9.2015

DARBO DOKUMENTAS

dėl rekomendacijų Europos Komisijai dėl derybų dėl prekybos paslaugomis susitarimo (TISA)

Tarptautinės prekybos komitetas

Pranešėja: Viviane Reding

Ižanga

Europos Parlamentui tenka itin svarbus vaidmuo ES prekybos politikoje. ES valstybės narės ne tik taria paskutinį žodį dėl prekybos susitarimų, jos turi būti nedelsiant ir visapusiškai informuojamos visais derybų ir prekybos susitarimų sudarymo procedūros etapais, kad galėtų vykdyti nuolatinę prekybos derybų stebėseną. Kad galėtų pakreipti derybas reikiama linkme, proceso metu Europos Parlamentas turi teisę išreikšti savo poziciją. Taigi pranešimu, parengtu pagal Darbo tvarkos taisyklių 108 straipsnį, pranešėja norėtų įvertinti derybų dėl prekybos paslaugomis (TISA) pirmuosius dvejus metus ir dvylika jų raundų. Pranešimas bus pagrįstas pirmąja Parlamento rezoliucija, priimta 2013 m. liepos mėn., taip pat dabartiniu darbo dokumentu, kuriame pateikiama bendroji informacija, pranešėjos preliminari pozicija ir klausimai šalims, kurios yra suinteresuotos pareikšti savo nuomonę.

1. Kodėl TISA?

Reikia, kad Europos Parlamentas sukurtų teigiamą TISA įvaizdį

1.1. PPO derybų dėl paslaugų pagyvinimas

Derybos pradėtos 2013 m. balandžio mėnesį siekiant paspartinti vilkinamas PPO derybas su šalimis, kurios norėtų tolesnės pažangos prekybos paslaugomis klausimu. Iš esmės TISA šalys ketino pradėti taikyti novatorišką požiūrį dėl išleidimo į rinką išsipareigojimų ir sustiprinti tarptautines taisykles keliose srityse, tokiose kaip finansinės, skaitmeninės ir transporto paslaugos. Dabartinis teisinis pagrindas, t. y. Bendrasis susitarimas dėl prekybos paslaugomis (GATS), taikomas nuo 1995 m. ir nuo tada pasiekta mažai pažangos. Taigi, dėl šio keliašalio susitarimo šiuo metu diskutuoja 25¹ PPO narės, atstovaujančioms visiems žemynams. Kartu joms tenka 70 proc. pasaulio prekybos paslaugomis. Nepaisant Kinijos prašymo prisijungti, nei viena iš BRICS (Brazilija, Rusija, Indija, Kinija ir Pietų Afrika) šalių dar nedalyvauja šiose derybose. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad siekiama, jog TISA taptu daugiašaliu susitarimu, apimančiu visas PPO nares, kai bus apsiepta kritinė masė derybose dalyvaujančių šalių skaičiaus požiūriu. Siekiant užtikrinti tolesnę integraciją, šis susitarimas parengtas taip, kad būtų suderintas su GATS. **Taigi, geras TISA gali ir turi būti priemonė siekiant naujo postūmio PPO lygmeniui, o ne daugiašalio valdymo alternatyva.**

1.2. Atsižvelgimas į prekybos globalizaciją, augančią paslaugų reikšmę ir skaitmeninimą prekybos srityje

GATS turėtų būti atnaujintas siekiant remti mūsų ekonomikos ir tarptautinės prekybos globalizaciją, paslaugų reikšmės didėjimą ir skaitmeninimą.

Pirma, globalizacijai būdinga nuolat auganti importuotų elementų dalis eksporte (nuo 20 proc. 2010 m. iki 40 proc. dabar) ir vertės grandinių tapimas tarptautinėmis, pagal kurias prekės ir paslaugos, kurias teikia skirtingos bendrovės iš skirtingų šalių, sujungiamos į vieną produktą.

¹ TISA dalyvių sąrašas (šiuo metu): Australija, Kanada, Čilė, Kinijos Taipėjus, Kolumbija, Kosta Rika, Europos Sąjunga, Honkongas, Islandija, Izraelis, Japonija, Korėja, Lichtenšteinas, Mauricijus, Meksika, Naujoji Zelandija, Norvegija, Pakistanas, Panama, Paragvajus, Peru, Šveicarija, Turkija, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Urugvajus.

Antra, paslaugų reikšmės augimą geriausiai parodo tai, kad vis svarbesnės tampa profesinės, telekomunikacijų ir transporto paslaugos, kuriomis vis labiau naudojasi gamintojai, siekdami spręsti reglamentavimo užsienio šalyje aplinkos problemas, nustatyti tinkamus ryšius su skirtingose vietose esančiais įmonės padaliniais ir pasiekti savo vartotojus užsienyje. 75 proc. prekybos paslaugomis yra susiję su tarpinėmis paslaugomis, paslaugos yra svarbiausias visų rūšių ekonomikos produktų elementas.

Trečia, skaitmeninimas sutampa su sparčiu interneto vystymusi. Per du pastaruosius dešimtmečius interneto vartotojų skaičius išaugo nuo 16 milijonų iki 2,7 milijardų. Duomenų srautai tapo svarbiausia mūsų ekonomikos dalimi ir tarptautinės prekybos pagrindu, o duomenų kiekis padvigubėja kas 20 mėnesių. Dėl to prekybos paslaugomis kliūtys Europos Sąjungoje ir už jos ribų dažnai kenkia Europos Sąjungos konkurencingumui. **Todėl geras TISA gali ir turi padidinti patekimo į rinką abipusiškumą, o ne visam laikui įtvirtinti dabartinį asimetrijos lygį.**

1.3 Globalizacijos formavimas

Šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame visi tarpusavyje susiję, fizinės kliūtys vis labiau panaikinamos. Jų pakeitimas nereikalingomis reglamentavimo kliūtimis daug kainuoja įmonėms ir kelia vartotojų nepasitenkinimą. Kadangi pasaulis tampa be sienų, taisyklės irgi neturėtų turėti sienų. Prekyba paslaugomis yra sritis, kurioje esama didžiausių augimo galimybių ir didžiausių prekybos kliūčių. Per keletą ateinančių metų šios kliūtys turės būti panaikintos, kad būtų galima gauti susijusių naudą. 2050 m. Europos Sąjungos gyventojai sudarys tik 7 proc. pasaulio gyventojų (1950 m. ši dalis siekė 20 proc.). 2050 m. Europos Sąjungos BVP sieks tik 15 proc. pasaulio BVP (1900 m. ši dalis siekė 40 proc.). Gali būti, kad 2050 m. Europa Sąjunga nebus nei didžiausia pasaulio ekonomika, nei didžiausias pasaulio prekybos blokas. 2050 m. gali būti per vėlu formuoti pažangias tarptautines taisykles. Reikia siekti didesnės ES ir jos partnerių integracijos iki to laiko. Tik kartu šalys gali tapti didesnės nei jos yra iš tiesų. Tik kartu šalys gali sudaryti sąžiningas konkurencijos sąlygas, kad galėtų klestėti pasaulyje, kurį jungia tinklai. **Tik kartu šalys gali tapti nustatančiomis standartus, o ne privalančiomis laikytis kitų nustatytų standartų. Todėl geras TISA gali ir turi būti palankus geresniam tarptautiniam reglamentavimui, o ne mažesniai vidaus reglamentavimui.**

2. Kaip turi būti sudaromas TISA?

Parlamentas turi demistifikuoti TISA

2.1. Kiekvienos susitarimo šalies suverenios teisės reglamentuoti pripažinimas

Derybų dėl TISA apimtis yra trejopa.

Pirmoji dalis, vadinama pagrindiniu tekstu, atspindi į GATS įtrauktas horizontaliąsias nuostatas ir pagrindinius principus. Ji taip pat apima visiems taikomas išimtis ir aiškų teisės reglamentuoti pripažinimą.

Antroji dalis apima kiekvienos derybų šalies įsipareigojimų sąrašą, sudarytą iš patekimo į rinką ir nacionalinio režimo taikymo įsipareigojimų („pasiūlymų“). Pirmieji įsipareigojimai yra susiję su tam tikro sektoriaus atvėrimu užsienio konkurencijai. Toliau minimi

įsipareigojimai yra susiję su prievole elgtis su paslaugų teikėjais iš kitų susitarimo šalių ne mažiau palankiai nei su savo šalies paslaugų teikėjais. Dalyviai sutiko dėl vadinamojo hibridinio metodo taikymo jų įsipareigojimų sąrašams, kuriuose būtų pateikiamas teigiamas sąrašas dėl patekimo į rinką ir neigiamas sąrašas dėl nacionalinio režimo. Pagal TISA taip pat nustatomos neveikimo ir negrįžimo išlygos, kurios gali būti taikomos tik nacionaliniam režimui, o ne patekimui į rinką, ir kuriomis siekiama atitinkamai atspindėti įprastą praktiką ir uždrausti ateityje nustatyti apribojimus, peržengiančius dabartinių įsipareigojimų ribas. **Apribojimų ir išimčių būdu kiekviena susitarimo šalis išlaiko suverenią teisę pasirinkti, kurį sektorių atverti užsienio konkurencijai, koku mastu jį atverti, taip pat ar taikyti šias dvi nuostatas, ar jų netaikyti.**

Trečioji dalis apima reglamentavimo skyrius, kuriuose nustatomos bendros taisyklės ir tarpvalstybinio paslaugų teikimo konkrečiuose sektoriuose normos, ši dalis paprastai apima tokius klausimus kaip licencijų išdavimo ir tinkamumo įvertinimo procedūros, reguliavimo institucijų nepriklausomumas, sąžiningi leidimo patekti į rinką suteikimo procesai, nuostatos, susijusios su konkurencija, taip pat nediskriminacinės naudojimosi tinklais sąlygos. Šiuo derybų etapu visi derybų dėl TISA dalyviai yra pasiūlę 17 reglamentavimo skyrių, pradedant finansinėmis paslaugomis ir baigiant, be kita ko, telekomunikacijomis, e. prekyba, transportu, profesinėmis kvalifikacijomis, 4 būdu ir paslaugų teikimu; vis dėlto tikimasi, kad derybų pabaigoje ne visiems pasiūlytiems skyriams pritaris visi, kaip reikalaujama, kad šie skyriai būtų įtraukti į galutinio TISA aprėptį. Taigi, kol kas dėl nieko nesusitarta ir nebus susitarta, kol visos derybų šalys nesutiks su viskuo. **Todėl geras TISA gali ir turi apsaugoti jautrius ES sektorius nuo užsienio konkurencijos, įskaitant sektorius, kurie itin vertingi ES piliečiams.**

2.2. Europos Parlamento vaidmens prekybos derybose paisymas

Kaip įtvirtinta sutartyse, Europos Komisija derasi dėl TISA Europos Sąjungos vardu ir remdamasi valstybių narių atstovų suteiktomis instrukcijomis (įgaliojimais) ir reguliariai teikia Europos Parlamentui derybų pažangos ataskaitas. Gaila, kad 2013 m. kovo mėn. Tarybos įgaliojimai pateikti anksčiau, nei priimta Parlamento rezoliucija, ir į šiuos įgaliojimus įtrauktos vos kelios rekomendacijos. Po 2014 m. Europos Parlamento rinkimų Tarptautinės prekybos komitetas nusprendė sukurti stebėsenos grupę, siekdamas didesnio Europos Parlamento dalyvavimo šiose derybose. Minėta stebėsenos grupė turi gauti informaciją iš Komisijos ir daryti poveikį ES derybininkų darbui. Siekiant užtikrinti atskaitomybę, šis dvipusės komunikacijos kanalas yra itin svarbus. Pasibaigus deryboms dėl TISA, jų rezultatas bus pateiktas viešam svarstymui iki pateikiant jį balsavimui Europos Parlamente, kuris turėtų pasakyti „taip“ arba „ne“ ir kuriam suteikta galia priimti galutinį sprendimą. **Todėl demokratiškai išrinkti politikos formuotojai turi ir privalo stebėti gerą TISA, daryti jam įtaką ir jį patvirtinti.**

2.3. Piliečių įtraukimas

Siekiant išsklaidyti įtarimus, būtinas skaidrumas. Pirmą kartą per ES prekybos politikos istoriją 2014 m. liepos 22 d. Komisija paskelbė savo internetinėje svetainėje penkis su TISA susijusius dokumentus, įskaitant tris tekstus, dėl kurių deramasi, pavyzdžiui, pradinį ES įsipareigojimų sąrašą. Ji taip pat pateikia informaciją internete apie tai, kas TISA yra ir kas nėra. 2015 m. Taryba išslaptino derybų dėl TISA įgaliojimus. Be to, Europos Komisija ir Europos Parlamentas reguliariai organizuoja viešas konsultacijas su NVO, vartotojų

grupėmis, pramonės asociacijomis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis, kaip antai viešasis klausymas, kurį organizavo Tarptautinės prekybos komitetas vasario 24 d. Šie veiksmai rodo didžiausią kada nors prekybos politikoje buvusį skaidrumo siekį; būtina tęsti dialogą ir komunikacijos veiklą. Kad derybos vyktu tinkama linkme Europos Sąjungos interesų labui, turi dominuoti faktai, o ne prasimanymai. **Todėl geras TISA gali ir turi būti atviras socialiniams partneriams, pilietinei visuomenei, verslo atstovams ir piliečiams, siekiant užtikrinti, kad jie suprastų, kas yra daroma bei kas ir ką daro, ir kad jie jaustų, jog gali daryti įtaką šių derybų eigai.**

3. Koks TISA?

ES turi teikti prioritetą TISA.

3.1. Harmoningo požiūrio į prekybą paslaugomis laikymasis

Dabartinėse viešosiose diskusijose, kuriose ryškūs du priešingi poliai, sudaryti iš tų, kurie už neperžengiamas ribas, ir tų, kurie nepripažįsta jokių ribų, esama erdvės trečiai pozicijai. Tarp palaimingo optimizmo ir plačiai nusidriekusios baimės, kraštutinio liberalizmo ir protekcionizmo, esama erdvės pragmatizmui. Visaapimančio susitarimo ir visiško derybų dėl TISA nutraukimo priešpriešos sąlygomis turėtų įsivyrėti harmoningas požiūris. Reglamentavimo skyriai apima daug sektorių (žr. pirmesnę tekstą). Atsižvelgiant į konkretaus sektoriaus konkurencingumą ir jautrumą, ES politika turėtų svyruoti nuo rinkų atvėrimo konkurencijai iki jų apsaugojimo nuo išorės konkurentų. **Todėl pagal gerą TISA gali ir turi būti suteikiama daugiau teisių vidaus vartotojams ir sudaroma mažiau kliūčių įmonėms užsienyje.**

3.2. Abipusiško patekimo į užsienio rinkas užtikrinimas ES įmonėms

Pasaulinė konkurencija turi vykti pagal taisykles, o ne dėl taisyklių.

Visų pirma, abipusiškumas yra privalomas principas. ES derybininkai privalo siekti didesnių galimybių patekti į užsienio rinkas, neprisiimti vienašališkų įsipareigojimų, viršijančių mūsų dabartinį atvirumo lygį. Veiksmus būtina nukreipti į tas TISA šalis, kurios arba neveda derybų su ES dėl laisvosios prekybos susitarimų (Australija, Honkongas, Izraelis, Taivanas, Naujoji Zelandija, Pakistanas, Paragvajus, Urugvajus), arba yra prisiėmę labai mažai įsipareigojimų paslaugų srityje (Čilė ir Turkija). Europos Sąjunga yra teritorija, kurioje esama mažiausiai prekybos paslaugomis kliūčių. Išreiškus tarifų atitikmenimis, šios kliūtys sudaro 6 proc. paslaugų kainos. Atlikus skaičiavimus kitų šalių atžvilgiu, matyti, kad minėtos kliūtys sudaro 15 proc. paslaugų kainos Kanadoje, 16 proc. – Japonijoje, 25 proc. – Pietų Korėjoje, 44 proc. – Turkijoje ir 68 proc. – Kinijoje.

Nepaisant šios didelės asimetrijos, ES išlieka didžiausia paslaugų eksportuotoja, kuriai tenka 24 proc. pasaulio paslaugų rinkos ir kurios prekybos paslaugomis perteklius 2013 m. sudarė 170 mlrd. EUR. Vis dėlto nepriimtina, kad užsienio įmonės gali konkuruoti su mūsų įmonėmis ES teritorijoje, o mūsų įmonės paprastai negali teikti savo paslaugų užsienio rinkose. Taip pat būtų nepriimtina, jei užsienio įmonės, teikdamos savo paslaugas ES vartotojams, neturėtų laikytis tų pačių reglamentų reikalavimų, kaip mūsų įmonės.

Antra, sąžiningesnė konkurencija privalo vyrauti visuotinių lenktynių dėl žemesnių standartų atžvilgiu. Atsiradus internetui ir atsižvelgiant į būsimas 3D spausdintuvų galimybes, didėja

reglamentavimo arbitražo rizika. Tačiau vietoj arbitražo mums reikalingos vienodos konkurencijos sąlygos pasaulio mastu, pagal kurias kiekviena įmonė turėtų vienodas galimybes.

Trečia, reikia suteikti ES vartotojams apčiuopiamą naudą ir tada, kai jie keliauja į užsienį, ir tada, kai apsipirkinėja internetu. **Todėl geras TISA gali ir turi būti rinkos atvėrimo priemonė užsienyje ir apsaugos priemonė piliečiams, esantiems ES.**

3.3. Apsaugos tinklo ES piliečiams, esantiems ES, sukūrimas

Nors daugybė galimybių skatina šias derybas, kelios problemos galėtų lengvai jas sužlugdyti.

Pirma, neturi būti silpninamas mūsų europietiškas kultūrinis ir socialinis modelis. Viešosios paslaugos ir kultūra, kurių apsauga įtvirtinta ES sutartyse, neparduodamos. Tai – karūnos brangakmeniai, įtvirtinti Europos DNR. Be horizontaliosios išlygos, pagal kurią numatyta, kad komunalinėms paslaugoms gali būti taikomas viešasis monopolis arba išskirtinės teisės, suteikiamos privatiems veiklos vykdytojams, ES neprisiima įsipareigojimų garso ir vaizdo paslaugų, oro transporto (išskyrus antžemines paslaugas ir orlaiviams teikiamas techninės priežiūros paslaugas) paslaugų ir viešųjų paslaugų, tokių kaip švietimas ir visuomenės sveikata, srityse. Tekstas, dėl kurio deramasi, rodo ES politinę valią plačiu mastu išskirti viešąsias paslaugas, tačiau tai būtų galima išreikšti aiškiau, paprasčiau ir ne taip dviprasmiškai, jei būtų pasinaudota geriausia išlyga.

Antra, dėl mūsų pagrindinių teisių negalima diskutuoti taip, tarsi jos būtų prekybos kliūtys. Pavyzdžiui, teisė į duomenų privatumą ir į sąžiningas darbo sąlygas yra ekonomikos augimo šaltinis. Šios teisės yra nediskutuotinos.

Trečia, būtina visiškai išsaugoti teisę reglamentuoti. Keliuose sektoriuose ES išlaiko teisę priimti arba ir toliau taikyti bet kokias priemones. Kituose sektoriuose ši teisė apribota, gali būti taikomos tik nediskriminacinės priemonės. Prekyba turi būti susijusi su prekyba, o ne su demokratinių pasirinkimų apribojimu. **Mūsų politinis, socialinis ir kultūrinis modelis yra turtas, o ne našta. Todėl geras TISA gali ir turi būti sudarytas vadovaujantis pagrindiniais principais, įtvirtintais ES Sutartyse, kaip reikalaujama pagal ES sutarties 21 straipsnį.**

Išvada

TISA negalima laikyti išsigelbėjimo priemone ar prakeiksmu, kol jis dar nepatvirtintas. Vietoj to, Europos Parlamentas privalo konstruktyviai ir pragmatiškai dirbti, siekdamas sukurti teigiamą derybų dėl TISA įvaizdį, šias derybas demistifikuoti ir suteikti joms prioritetą, jog būtų galima užtikrinti, kad bus sudarytas geras susitarimas Europos Sąjungos įmonių ir vartotojų interesų labui. **Arba TISA bus harmoningas, arba jo paprasčiausiai nebus.**

Šiuo atžvilgiu pranešėja norėtų išgirsti Jūsų rekomendacijas šiais klausimais: Kokie turėtų būti svarbiausi ES tikslai sudarant TISA? Kaip ES gali užtikrinti platesnį dalyvavimą šiose diskusijose? Kokios turėtų būti šių derybų ribos?